

Bumbu patvertnes kā civilās aizsardzības elements NATO, Eiropas Savienības un Eiropas Ekonomikas zonas valstīs

Īsumā

Eiropas Savienības (ES) dalībvalstīs, tostarp Latvijā, civilās aizsardzības sistēma ietver pielāgošanos gan militāriem, gan nemilitāriem draudiem, un tai ir svarīga loma valsts aizsardzībā. Bumbu patvertnes ir viens no civilās aizsardzības elementiem, kas paredzēts cilvēku un mantas aizsardzībai pret sprādzienu vai citiem draudiem.

Nemot vērā Krievijas izraisīto karu Ukrainā, civilās aizsardzības jautājumiem tiek pievērsta pastiprināta uzmanība, un Latvijā tiek aktualizēts normatīvais regulējums, kā arī apzināts bumbu patvertņu izvietojums. Kopumā Ziemeļatlantijas līguma organizācijas (NATO) un ES dalībvalstīs pašlaik palielina savus aizsardzības izdevumus. Latvija šim mērķim līdz 2027. gadam plāno atvēlēt 3 % no iekšzemes kopprodukta (IKP).

Latvijā tās bumbu patvertnes, kas atbilst Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta (VUGD) kritērijiem, piemēram, skolas, aprūpes centri, pansionāti un pašvaldību administratīvās ēkas, plānots aprīkot ar norādēm un civilās aizsardzības emblēmām. Kopumā Latvijā ir apstiprināti 37 pašvaldību civilās aizsardzības plāni.

NATO, ES un Eiropas Ekonomikas zonas (EZZ) valstīs bumbu patvertņu kā civilās aizsardzības elementa nozīme atšķiras. Tādās valstīs kā Austrija, Bulgārija, Dānija, Igaunija, Kipra, Lietuva, Norvēģija, Polija, Rumānija, Slovākija, Slovēnija, Somija, Šveice, Vācija un Zviedrija bumbu patvertnes ir būtisks civilās aizsardzības elements. Piemēram, Šveicē pieejamo vietu skaits privātajās un publiskajās patvertnēs pārsniedz valsts iedzīvotāju kopskaitu. Somijā un Dānijā vieta patvertnēs nepieciešamības gadījumā tiktu nodrošināta teju 90 % iedzīvotāju, Zviedrijā – 70 % un Norvēģijā – aptuveni 50 %. Ir arī tādas valstis, kur bumbu patvertnes nav civilās aizsardzības elements, piemēram, Grieķija, Spānija, Īrija, Turcija un Francija.

Vairākumā valstu civilo aizsardzību regulē likums, kas ir iekšlietu ministriju pārziņā. Mainīgā ģeopolitiskā situācija ir mudinājusi vairākas valstis, piemēram, Vāciju, Austriju, Dāniju, Igauniju un Lietuvu, atlikt bumbu patvertņu demontāžu, tiek veikta arī to apsekošana, un īstenoti infrastruktūras pilnveides pasākumi.

1. Civilā aizsardzība un civiliedzīvotāju drošība: ieskats

[Civilā aizsardzība](#) (*civil defence*) ir civiliedzīvotāju organizēšana un apmācība, lai militāru un nemilitāru draudu gadījumā nodrošinātu civiliedzīvotāju vai viņu īpašumu aizsardzību no ienaidnieka uzbrukuma vai citas katastrofas. ES un arī [Latvijā](#) tiek veidota civilās aizsardzības [sistēma](#) (*civil protection system*), kas paredz cilvēku, vides un īpašuma aizsargāšanu pret dabas un cilvēku izraisītām katastrofām un kas, reaģējot uz ārkārtas situācijām, ietver arī plānošanu un sagatavošanos šādiem notikumiem. Šobrīd Krievijas radītās spriedzes situācijā [civilās aizsardzības spēju palielināšana](#) ir būtiska it īpaši tāpēc, ka pēdējos gadu desmitos tādi civilās aizsardzības elementi kā bumbu patvertnes pakāpeniski tika demontēti.

2021. gadā Eiropas Parlaments pieņēma [lēmumu](#) uzlabot [ES civilās aizsardzības mehānismu](#) (*EU Civil Protection Mechanism*) veikspēju, **ievērojami palielinot civilās aizsardzības budžetu līdz 1,26 miljardiem euro laikā no 2021. gada līdz 2027. gadam**. NATO valstu kontekstā sabiedroto valstu noturība ir viens no pamatprincipiem un attiecas uz spēju sagatavoties, pretoties un reaģēt uz satricinājumiem. [Civilā sagatavotība](#) ir galvenais sabiedroto noturības pilārs un būtisks alianses kolektīvās aizsardzības veicinātājs.

Civilā aizsardzība nodrošina iedzīvotāju drošību militāra konflikta vai ārkārtas situācijas laikā, un tai ir izšķiroša nozīme vispārējā valsts aizsardzībā. Lai aizsargātu iedzīvotājus, valstij civilās aizsardzības pasākumi pastāvīgi jāpilnveido, izmantojot tiesiskus un organizatoriskus līdzekļus, kā arī visaptverošas pieejas, kas palīdz cīnīties pret mūsdienās aktuālajiem draudiem. Būtiska nozīme sabiedrības drošības nodrošināšanā, kā arī krīzes pārvarēšanas prasmju pilnveidē ir sabiedrības [informēšanas un izglītošanas](#) pasākumiem. NATO valstu [kolektīvajā aizsardzībā](#) sevišķi svarīga loma ir valstu aizsardzības stratēģiju pilnveidei, kas stiprinātu iedzīvotāju sagatavotību.

Eiropas valstu [aizsardzības koncepcija](#) ietver militāro, civilo, informatīvo un psiholoģisko dimensiju, kas atspoguļojas pielāgošanās stratēģijās militāriem un nemilitāriem hibrīddraudiem. [Ziemeļvalstīs](#) (Somijā, Zviedrijā un Norvēģijā) uz

valsts noturību, teritoriālo aizsardzību un Krievijas atturēšanu no agresijas tiek likts pastiprināts uzsvars. Tas nozīmē, ka valsts aizsardzība, stiprinot drošību, apvieno gan militāros spēkus, gan civiliedzīvotājus vienotā sistēmā, lai atturētu agresorus un padarītu to uzbrukumus mērķa valstij sarežģītus un iespējami riskantus. Aizsardzības [stratēģijas](#) mainās atkarībā no konkrētajiem drošības izaicinājumiem, un, reaģējot uz mainīgajiem draudiem, nereti nepieciešama ātra [pielāgošanās](#). Pašlaik aktuāli ir ne tikai kodol kara vai sauszemes iebrukuma draudi, bet arī tādi draudi, ko rada terorisms un hibrīdkarš. NATO [koncentrējas](#) uz **iedzīvotāju sagatavotību kolektīvai aizstāvēbai** pret hibrīddraudiem, tostarp ar visu ES dalībvalstu [iesaisti](#), lai garantētu Eiropas stabilitāti.

2023. gadā NATO dalībvalstu aizsardzības kopējie izdevumi sasniedza 1264 miljardus Amerikas Savienoto Valstu (ASV) dolāru (*USD*). Lielākos izdevumus aizsardzībai attiecībā pret IKP atvēl tādās valstīs kā Polija (3,9 % no IKP) un ASV (3,5 % no IKP). Savukārt **Igaunija, Latvija un Lietuva atvēl attiecīgi 2,7 %, 2,3 % un 2,5 % no IKP**. Piemēram, [Latvijā](#) 2024. gada aizsardzības budžets ir 2,4 miljoni *euro*, savukārt līdz 2027. gadam paredzēts tā pieaugums līdz 3 %. Lai gan 2 % no IKP ir noteikts kā minimālais aizsardzības finansējuma līmenis NATO dalībvalstīm, 19 no 30 valstīm 2023. gadā šo mērķi nesaņiedza. Tomēr, salīdzinot ar 2014. gadu, aizsardzības izdevumiem atvēlētā daļa no IKP augusi visās NATO dalībvalstīs, izņemot ASV, Apvienoto Karalisti, Horvātiju un Turciju, savukārt Latvijā, Lietuvā un Polijā tā palielinājusies vairāk nekā divas reizes. 2023. gadā lielākie aizsardzības izdevumi absolūtajos skaitļos starp ES dalībvalstīm bija Vācijai un Francijai, attiecīgi 64 miljardi un 53 miljardi *euro*. Latvijas aizsardzības izdevumi sasniedza 967 miljonus *euro*, kas ir par 20 % vairāk nekā 2022. gadā.

Civilās aizsardzības kontekstā bumbu patvertņu galvenais uzdevums ir cilvēku un mantas aizsardzība ārkārtas situācijās, proti, kara draudu vai vides katastrofu gadījumos. Bumbu patvertnes (*bomb shelters*) ir konstrukcijas, kas paredzētas cilvēku un aprīkojuma aizsardzībai pret sprādzienu kaitīgo ietekmi un citu veidu apdraudējumiem, atbilstoši mērķiem, kuriem tās būvētas. **Ir vairāku veidu patvertnes, un tās var iedalīt dažādās kategorijās atkarībā no nepieciešamā aizsardzības līmeņa (klases), telpas un konfigurācijas prasībām, cilvēku skaita, ko iespējams izvietot, paredzētā uzturēšanās ilguma tajās un citiem parametriem.** Sabiedrisko civilās aizsardzības patvertņu (*shelters for civil defence*) vispārējā [klasifikācija](#) ir noteikti vairāki būvju veidi. Piemēram, [Somijā](#) pašlaik ir trīs galvenie šādu būvju veidi: sprādzienu patvertnes (*blast shelters*), ķīmisko, bioloģisko, radioaktīvo vielu un kodolmateriālu negadījumu patvertnes (*CBRN shelters*) un atombumbu patvertnes (*fallout shelters*).

Ģeotelpiskajai analīzei ir būtiska nozīme optimālā bumbu patvertņu izvietojuma plānošanā galvenokārt blīvi apdzīvotās pilsētu teritorijās. Izmantojot ģeogrāfiskās informācijas sistēmas, bumbu patvertnēm var noteikt iespējami drošas atrašanās vietas, nodrošinot, piemēram, evakuācijas ceļus. Efektīvs risinājums iedzīvotāju patvertņu ierīkošanai ir to [izvietošana](#) vietās, kuras no ārpuses ir aizsargātas ar nesošajām sienām, un kurās nav logu vai durvju ailu, piemēram, dzīvojamo ēku pagraba telpās, pazemes autostāvvietās, metro stacijās un pirmā stāva telpās. Bumbu patvertnes vēlamas būvēt, izmantojot tādus pašus materiālus un būvniecības metodes kā konkrētās ēkas būvniecībā, turklāt patvertņu būvniecībā jāintegrē būvniecības nozarē izmantotās mūsdienu tehnoloģijas. **Patvertņu konstrukcija un funkcionalitātes plānojums ietekmē to iedzīvotāju veselību, kas tajās patvērušies.** Tas nozīmē nepieciešamību to izbūvē izmantot risinājumus, kas nodrošina atbilstošus uzturēšanās apstākļus. Lai gan trūkst viennozīmīgu secinājumu par saikni starp patvertņu kvalitāti un ietekmi uz cilvēku veselību, ir [konstatēts](#), ka, piemēram, risku saslimt ar elpceļu infekcijām palielina pārāk liela cilvēku skaita atrašanās patvertnē. Lai efektīvi mazinātu apdraudējumus veselībai, tādi faktori kā gaisa kvalitāte un termālais komforts patvertņu plānošanā ir sevišķi būtiski.

2. Situācija Latvijā

Nemot vērā mainīgo ģeopolitisko situāciju, īpaši Krievijas izraisīto karu Ukrainā, patvertņu jautājums ir atguvis aktualitāti, tādējādi radot nepieciešamību pēc jauna fokusa uz civilās aizsardzības sistēmas darbības aspektiem. Iekšlietu ministra informatīvais ziņojums Ministru kabinetam (MK) "[Par tālāko rīcību patvertņu jautājumā](#)" paredz **precizēt normatīvo regulējumu, apzināt un novērtēt esošās būves patvertņu ierīkošanai valsts un pašvaldības īpašumos, sabiedriskajās ēkās un daudzdzīvokļu ēkās, kas atrodas pilsētu teritorijās.**

Civilās aizsardzības būves un patvertnes daudzviet ir būtisks civilās aizsardzības elements. Tās darbojas kā nocietinātas patvertnes, kas parasti ir izveidotas zem akmens slāņa vai betona pārklājuma, lai nodrošinātu aizsardzību pret ieroču iedarbību. Tās var aprīkot arī tā, lai nodrošinātu aizsardzību pret kodoluzbrukuma, ķīmiskā vai bioloģiskā uzbrukuma blakusiedarbību. **Ieteikumus, kas jāņem vērā, atjaunojot vai izveidojot patvertni vai vietu, kur var patverties** satur VUGD izstrādātās [Vadlīnijas attiecībā uz minimālajām tehniskajām prasībām ēkās esošo telpu vai telpu grupu piemērotībai patvertnes vai vietas, kur var patverties, izveidošanai](#), tomēr tām ir rekomendējošs raksturs.

Bumbu patvertnes kā civilās aizsardzības elements NATO, Eiropas Savienības un Eiropas Ekonomikas zonas valstīs

Atbilstoši vadlīnijām patvertnes vai vietas, kur patverties, lai mazinātu ietekmi no sprādziena triecienviļņa, šķembām, siltumstarojuma vai radioaktīvā piesārņojuma, var izveidot un ierīkot dažādu būvju [pagrabstāvos vai pazemes stāvos](#) (piemēram, dzīvojamo māju pagrabos, pazemes autostāvvietās u. c.).

Latvijā atbilstoši [Civilās aizsardzības un katastrofu pārvaldības likumā](#) noteiktajam kompetentā iestāde civilās aizsardzības jomā ir Iekšlietu ministrija. Likums noteic, ka civilās aizsardzības sistēma ir valsts drošības sistēmas sastāvdaļa, kurā ietilpst valsts un pašvaldību iestādes, kā arī juridiskās personas un privātpersonas, kurām ir likumā noteiktas tiesības, uzdevumi un pienākumi civilās aizsardzības jomā. Civilās aizsardzības plāna struktūru un tajā iekļaujamo informāciju nosaka MK. VUGD koordinē un kontrolē civilās aizsardzības sistēmas darbību. 2024. gadā aktualizētajā [Aizsardzības ministrijas](#) izstrādātajā bukletā "[Kā rīkoties kara gadījumā](#)" ir sniegti padomi iedzīvotājiem rīcībai militāra apdraudējuma gadījumā, tostarp ieteikumi par uzturēšanos patvertnē. Tiek lēsts, ka **pašlaik Latvijā ir aptuveni 29 000 ēku, kuras apdraudējuma gadījumā varētu tikt pielāgotas kā bumbu patvertnes.**

[Starptautiskās civilās aizsardzības organizācijas](#) civilās aizsardzības [emblēma](#), kas jau pašlaik plaši tiek izmantota citviet Eiropā, īpaši Ziemeļeiropas valstīs (Somijā, Zviedrijā un Norvēģijā), tiks izvietota pie patvertnēm un patveršanās vietām arī Latvijā. Kā pirmās **ar atpazīšanas zīmēm tiks marķētas VUGD kritērijiem atbilstošās skolas, aprūpes centri, pansionāti un pašvaldību administratīvās ēkas.**

Izveidojot vai pielāgojot esošo ēku telpas tādām vietām, kur cilvēki var patverties, ieteicams ievērot minimālas tehniskās prasības, kas atbilst VUGD izstrādātajam [vadlīnijām](#) patvertnes izveidei. Šādos gadījumos pie **patvertnes jābūt zīmei, kas norāda, ka objektā ir ierīkota VUGD prasībām atbilstoša patvertne.**

Rīgas valstspilsētas sadarbības teritorijas [Civilās aizsardzības plāns](#), kurā uzsvērtā patvertņu un patveršanās vietu apzināšana civiliedzīvotāju vidū, izstrādāts saskaņā ar MK 2017. gada 7. novembra noteikumu Nr. 658 "[Noteikumi par civilās aizsardzības plānu struktūru un tajos iekļaujamo informāciju](#)" prasībām. Līdz šim speciālisti [Rīgā](#) ir apkopojuši datus par 355 patvertnēm. Šajā skaitā ietvertas arī projektētās, būvētās, nojauktās un likvidētās patvertnes. 2008. gadā veiktas aplēses liecināja, ka **Rīgas patvertnēs varētu ietilpt 67 500 cilvēku, kas ir vairāk nekā 10 % no Rīgas iedzīvotāju skaita.** 2024. gadā Rīgas pašvaldības budžetā civilajai aizsardzībai [atvēlēti](#) 462 000 *euro*. Savukārt piemēram, Jelgavas valstspilsētā kopš 2016. gada darbojas [Jelgavas pašvaldības operatīvās informācijas centrs](#), kas nodrošina pašvaldības [civilās aizsardzības sistēmas](#) uzturēšanu. 2022. gadā apstiprinātais [Jelgavas pilsētas un Jelgavas novada sadarbības teritorijas civilās aizsardzības plāns](#) ir izstrādāts, pamatojoties uz Civilās aizsardzības un katastrofu pārvaldīšanas likumu ([11. p. \(1\) 3](#)), MK 2017. gada 7. novembra noteikumiem Nr. 658 "[Noteikumi par civilās aizsardzības plānu struktūru un tajos iekļaujamo informāciju](#)", MK 2017. gada 26. septembra noteikumiem Nr. 582 "[Noteikumi par pašvaldību sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisijām](#)" un MK 2020. gada 26. augusta rīkojumu Nr. 476 "[Par valsts civilās aizsardzības plānu](#)". Jelgavas pašvaldības [budžetā](#) 2024. gadam civilās aizsardzības jomā paredzēti 191 301 *euro*. 2023. gadā apstiprināts Ogres novada sadarbības teritorijas [Civilās aizsardzības plāns](#) un 2024. gada [budžetā](#) civilās aizsardzības pasākumiem ielānoti 74 000 *euro*. **Kopumā Latvijā ir apstiprināti 37 pašvaldību civilās aizsardzības plāni.**

2024. gadā MK pieņemtais [Valsts civilās aizsardzības plāns](#) paredz civilās aizsardzības regulējuma pārskatīšanu un nepieciešamo grozījumu sagatavošanu. Saskaņā ar Valsts civilās aizsardzības plānu paredzēts:

- ♦ 2024. gadā izstrādāt regulējumu patvertņu izveidei un būvniecībai;
- ♦ līdz 2026. gadam apzināt vecās patvertnes un tām piemērojamās būves;
- ♦ līdz 2026. gadam patvertnes un tām piemērojamās būves aprīkot ar attiecīgajām norādes zīmēm;
- ♦ līdz 2026. gadam izveidot un uzturēt patvertņu un tām piemērotu būvju sarakstu pašvaldībās;
- ♦ līdz 2024. gada 30. novembrim Ekonomikas ministrijai sagatavot un iesniegt izskatīšanai MK patvertņu būvnoteikumu projektu [Patvertņu būvnormatīvu LBN 210-24](#).

Regulējuma pārskatīšana nepieciešama, jo 2009. gadā pēc veiktajiem Civilās aizsardzības likuma [grozījumiem](#) civilās aizsardzības aizsargbūves tika izslēgtas no tiesiskā regulējuma, un 2016. gadā Civilās aizsardzības [likums](#) zaudēja spēku.

3. Bumbu patvertnes atsevišķās NATO, ES un EEZ valstīs

Ja nav norādīts citādi, informācijas avots ir ES dalībvalstu ārējais un iekšējais normatīvais regulējums, sarakste ar institūcijām, kuru kompetencē ir apskatā ietvertais jautājumu loks, un nacionālo parlamentu sagatavotās atbildes uz Eiropas Parlamentārās pētniecības un dokumentācijas centra (ECPRD) informācijas apmaiņas platformā šā apskata izstrādes vajadzībām publicēto informācijas pieprasījumu.

Eiropas valstīs ir atšķirīga attieksme pret civilo aizsardzību, kā arī pret bumbu patvertņu ierīkošanu un uzturēšanu. **Somijā un Šveicē bumbu patvertnes ir ietvertas civilās aizsardzības stratēģijās un ir ļoti būtisks civilās aizsardzības elements. Tādas valstis kā Polija, Lietuva un Igaunija nesēn sākušas normatīvā regulējuma pilnveidi, stiprinot bumbu patvertņu nozīmi civilajā aizsardzībā.** Savukārt daļā Rietumeiropas valstu, piemēram, Grieķijā un Francijā, bumbu patvertnes nav bijušas būtisks civilās aizsardzības elements un nav plānotas aktivitātes tā stiprināšanai (skat. tabulu).

Bumbu patvertņu izbūve atsevišķās NATO, ES un EEZ valstīs

Avots: [ECPRD, 2024](#)

Valsts	Dalība organizācijās un valstu apvienībās	Vispārējs situācijas raksturojums
Valstis, kurās bumbu patvertnes ir būtisks civilās aizsardzības elements		
Austrija	ES	Patvertnes vairs netiek būvētas, un esošo uzturēšana ir federālo zemju kompetencē.
Bulgārija	ES, NATO	Bulgārijā normatīvais regulējums paredz bumbu patvertņu izveidi militāro draudu vai katastrofu gadījumiem.
Dānija	ES, NATO	Bumbu patvertņu nodrošinājums Dānijā ir augsts. Aizsargtelpu un drošo telpu pārvaldība ir pašvaldību pienākums.
Igaunija	ES, NATO	2024. gada sākumā valdība devusi konceptuālu piekrišanu ieviest prasību par patvertņu būvniecību jaunās ēkās un izvirzījusi prasību iespēju robežās izveidot pielāgotas patvertņu vietas esošajās ēkās.
Kipra	ES	Kiprā patvertņu būvniecība ir īstermiņa civilās aizsardzības pasākumu pamatā. Patvertņu taktiskā uzturēšana tiek pilnībā finansēta no valsts budžeta.
Lietuva	ES, NATO	2022. gadā izstrādāta Civilās aizsardzības stiprināšanas koncepcija, kur viena no prioritātēm ir patvertņu tīkla attīstība.
Norvēģija	EEZ, NATO	Norvēģijā tiek īstenota visaptveroša aizsardzības stratēģija. Valdība ir lēmusi, ka bumbu patvertnes ir jāsauglabā un jāuztur lietošanas kārtībā.
Polija	ES, NATO	Kopš 2023. gada privātpersonas savos īpašumos var būt aizsargbūves bez būvatļaujas, savukārt finansējuma avots ir atkarīgs no to veida un piederības.
Rumānija	ES, NATO	Rumānijā ir izveidota valsts patvertņu sistēma, kas ietver patvertnes valsts katastrofu pārvaldības sistēmas komandpunktiem, pašvaldību un privāto ēku īpašnieku patvertnes.
Slovākija	ES, NATO	2024. gada sākumā izstrādāts un apstiprināts visaptverošs krīzes pārvaldības procesu un procedūru ietvars.
Slovēnija	ES, NATO	Patvertņu būvniecības un uzturēšanas noteikumos ir identificētas konkrētas vietas un būves Slovēnijā, kur ir jābūvē pamata aizsardzības būves, kā arī ietverti to būvniecības un uzturēšanas nosacījumi.
Somija	ES, NATO	Somijā tiek īstenota visaptveroša aizsardzības stratēģija, kas nosaka bumbu patvertņu izbūves turpināšanu, kā arī esošo nedemontēšanu un uzturēšanu labā stāvoklī.
Šveice	EEZ	Šveicē joprojām bumbu patvertņu izbūve ir obligāta, un to regulē likums. Uzmanība vairs netiek koncentrēta uz patvertņu būvniecību, bet gan uz esošās infrastruktūras uzturēšanu.

Bumbu patvertnes kā civilās aizsardzības elements NATO, Eiropas Savienības un Eiropas Ekonomikas zonas valstīs

Valsts	Dalība organizācijās un valstu apvienībās	Vispārējs situācijas raksturojums
Vācija	ES, NATO	Federālā valdība ir lēmusi uz laiku apturēt publisko patvertņu demontāžu. Pašlaik tiek veikta visaptveroša vēl nedeaktivizēto patvertņu inventarizācija.
Zviedrija	ES, NATO	Zviedrijā tiek īstenota visaptveroša aizsardzības stratēģija, plānota turpmāka patvertņu būvniecība un normatīvā regulējuma pilnveide.
Valstis, kurās bumbu patvertnes tiek identificētas kā civilās aizsardzības elements		
Čehija	ES, NATO	Jaunas patvertnes netiek būvētas, kā arī daļa no esošās infrastruktūras ir novecojusi. Par efektīvākajām tiek uzskatītas improvizētās bumbu patvertnes.
Horvātija	ES, NATO	Kopš 2015. gadā veiktajām izmaiņām normatīvajā regulējumā publiskās valsts varas institūcijām nav noteiktas stratēģijas attiecībā uz jaunu patvertņu būvniecību vai esošo uzturēšanu.
Ziemeļmaķedonija	NATO	Publiski nav pieejama informācija par valsts patvertņu vai pagaidu patvertņu skaitu, kā arī to veiktspēju.
Valstis, kurās bumbu patvertnes netiek izdalītas kā būtisks civilās aizsardzības elements		
Francija	ES, NATO	Francijā praktiski nav iedzīvotājiem paredzētu bumbu patvertņu.
Grieķija	ES, NATO	Normatīvais regulējums paredz visaptverošus pasākumus, tostarp profilaktisko plānu izstrādi, sagatavošanās rīcību un reaģēšanas/atjaunošanas darbības, attiecībā uz visiem apdraudējumu veidiem.
Īrija	ES	Īrijā civilajā aizsardzībā ļoti būtiska ir brīvprātīgo iesaiste. Bumbu patvertnes netiek izdalītas kā civilās aizsardzības elements.
Īslande	NATO	Īslandē civilā aizsardzība uz sauszemes, jūrā un gaisā ir valsts pārziņā, taču par civilo aizsardzību savā pašvaldībā sadarbībā ar valsti atbild pašvaldības.
Kanāda	NATO	Nav izveidots speciāls regulējums attiecībā uz bumbu patvertņiem, taču ir visaptveroša kritiskās infrastruktūras stratēģija un rīcības plāns dažādu apdraudējumu gadījumā.
Lihtenšteina	EEZ	Iedzīvotāju aizsardzība pret katastrofām un ārkārtas situācijām Lihtenšteinā ir valsts pārziņā.
Luksemburga	ES, NATO	Aktuālās aizsardzības vadlīnijas Luksemburgā paredz pilnveidot aizsardzības politiku, pastiprinātu uzmanību veltot, piemēram, terorisma draudiem.
Nīderlande	ES, NATO	Nav publisku pretgaisa uzbrukuma patvertņu, kuras varētu izmantot ārkārtas situācijās.
Spānija	ES, NATO	Valdības stratēģija neparedz speciālus pasākumus pretgaisa patvertņu būvniecībai vai uzturēšanai.
Turcija	NATO	Nav tādu valsts patvertņu būvniecības programmu, kas būtu paredzētas speciāli kara apstākļiem.
Ungārija	ES, NATO	Precīzs patvertņu definējums un veidi nav noteikti esošajos tiesību aktos. Normatīvais regulējums nav aktualizēts.

Valstis, kurās bumbu patvertnes ir būtisks civilās aizsardzības elements

Austrijā [Civilās aizsardzības](#) joma ir Iekšlietu ministrijas (*Bundesministerium Inneres*) pārziņā. Tās pārziņā ir [krīzes pārvaldības un katastrofu pārvaldības](#), krīzes reaģēšanas, [starptautiskās katastrofu palīdzības](#) un [civilās aizsardzības](#) koordinēšana. Valstī nav federāla vai cita līmeņa regulējuma, kas attiektos uz patvertņu būvniecību uzturēšanu, kā arī patvertņu ierīkošanai jaunajās vai esošajās ēkās nav paredzēts speciāls finansējums. **Austrijā patvertņu būvniecības un projektēšanas regulējums ir federālo zemju pārziņā. Atbilstoši pilnvarām provinces ne vien regulē patvertņu projektēšanu un būvniecību, bet arī uzņemas to uzturēšanu un**

remontu. Karintijas federālā zeme 1997. gadā kā pēdējā no Austrijas federālajām zemēm atteicās no prasības būvēt civilās aizsardzības patvertnes, sekojot vispārējai politikai, kas ierobežo šādu objektu būvniecību. Vienlaikus kopš 20. gadsimta 80. gadu beigām ir izplatīta tā dēvētā [drošā dzīvokļa](#) (*Sicherheitswohnung*) koncepcija, saskaņā ar kuru dzīvokļos ir iebūvēti speciāli filtri gaisa attīrīšanai, kas īpaši paredzēti aizsardzībai pret jonizējošo starojumu.

Bulgārijā normatīvais [regulējums](#) valsts un vietējām pārvaldes iestādēm, valsts institūcijām, saimnieciskās darbības veicējiem, kā arī dzīvojamo ēku īpašniekiem būvniecības vai esošo ēku paplašināšanas procesā paredz bumbu patvertņu izveidi militāro draudu vai katastrofu gadījumiem. Tas jāveic atbilstoši civilās aizsardzības instrukcijām un tehniskajām normām. Būvatļaujas saņemšanai nepieciešami Iekšlietu ministrijas [civilās aizsardzības vadības](#), aprīnča civilās aizsardzības inspekcijas vai attiecīgi galvaspilsētas Sofijas speciālistu atzinumi.

Saskaņā ar Iekšlietu ministrijas veiktā [apsekojuma](#) datiem valstī pašlaik ir **734 publiskās un privātās bumbu patvertnes, kas atbilst normatīvajiem aktiem. Tomēr tikai 40 % no tām ir darba kārtībā. Tajās varētu patverties no 200 līdz 400 tūkstošiem iedzīvotāju jeb vien 3–6 % no kopējā valsts iedzīvotāju skaita.** Vairākums patvertņu ir izvietotas zem skolām, pirmsskolām un sabiedriskajām ēkām. Savukārt galvaspilsētā Sofijā ir aptuveni 500 patvertņu, un papildus tam metro sistēmā iespējams patverties aptuveni 900 tūkstošiem iedzīvotāju.

Dānijā ar bumbu patvertnēm saistītos jautājumus reglamentē Civilās aizsardzības patvertņu [likums](#). Termins "aizsargtelpas" (*beskyttelsesrum*) valstī tiek attiecināts gan uz publiskajām patvertnēm, gan arī tā dēvētajām drošajām telpām (*sikringsrum*). Publiskās patvertnes ir, piemēram, betona tranšeju patvertnes, kas joprojām atrodas vairākās lielākajās pilsētās un nostiprinātās autostāvvietās. Drošās telpas savukārt ir veidotas dažādu sabiedrisko un privāto ēku pagrabos. Spēkā esošais regulējums patvertņu jomā ir aizsardzības ministrijas pārziņā, taču **aizsargtelpu un drošo telpu pārvaldība ir pašvaldību pienākums.** Pašvaldības citstarp atbild arī par publisko patvertņu uzturēšanu, darbību un nepieciešamības gadījumā – sagatavošanu, kā arī tās sedz ar publisko patvertņu būvniecību, uzturēšanu, darbību un sagatavošanu saistītos izdevumus. Reaģējot uz konkrētu situāciju, **saskaņā ar Patvertņu aizsardzības likumu [aizsardzības ministrs ir tiesīgs pieprasīt, lai pašvaldības nodrošinātu publisko patvertņu pieejamību noteiktā laikā.](#)**

Attiecībā uz drošajām telpām atbildību uzņemas konkrētās ēkas īpašnieks, taču nepieciešamības gadījumā arī pašvaldībām ir pienākums uzraudzīt šo telpu sagatavošanu cilvēku izvietošanai. Pašvaldības vadība kopā ar Apvienoto civilās aizsardzības glābšanas dienestu lemj par drošo telpu ierīkošanu privātos īpašumos.

2002. gada "[Pārskatā par civilās aizsardzības patvertņu gatavību, tostarp attīstību drošo telpu jomā](#)" lēsts, ka patvertnēs ir vietas aptuveni 4,7 miljoniem personu, kas bija teju 90 % no toreizējā valsts iedzīvotāju kopskaita.

2022. gada pavasarī pašvaldības iesniedza Dānijas Aizsardzības pārvaldei informāciju par aizsargtelpās un drošajās telpās pieejamo vietu skaitu. Datu validācijas un kvalitātes kontroles dēļ aktuālākie dati šajā jomā publiski vēl nav pieejami. 2022. gadā publicēts arī Dānijas un starptautisko lietpratēju sagatavotais ziņojums "[Dānijas drošība un aizsardzība līdz 2035. gadam](#)", kurā konstatēta nepieciešamība veikt ieguldījumus Dānijas aizsardzībā un ievērojami uzlabot sabiedrības drošību. Iedzīvotājiem noderīga detalizētāka informācija pieejama [Dānijas Ārkārtas situāciju vadības aģentūras](#) tīmekļvietnē.

Igaunijā patvertņu izmantošana pašlaik nav reglamentēta ar likumu. **2024. gadā valdība sniedza konceptuālu piekrišanu noteikt prasību patvertņu izbūvei jaunajās ēkās un, ja iespējams, pielāgot patvertņu telpu izveidi esošajās ēkās. Detalizētākas prasības attiecībā uz patvertnēm plānots noteikt 2024. gada laikā.** [Igaunijas valdība](#) ir izstrādājusi vairākus dokumentus, piemēram, ietvardokumentu par iedzīvotāju aizsardzību ([Elanikkonnakaitse raamdokument](#)), rekomendācijas civilās aizsardzības attīstības virzieniem ([Elanikkonnakaitse arengusuunad kokkuvõtlikut](#)) un [Civilās aizsardzības rīcības plānu 2024.–2027. gadam](#). Atbilstoši valdībai iesniegtajam priekšlikumam paredzēts noteikt [Glābšanas dienestu](#) par atbildīgo iestādi iedzīvotāju patvertņu organizēšanas un uzraudzības jomā krīzes situācijās, savukārt par patvertņu izveidi un uzturēšanu atbildīgā persona saskaņā ar ieceri būtu attiecīgās ēkas īpašnieks.

Kopš 2022. gada sākuma Glābšanas dienests publiskās patvertnes ir marķējis ar atpazīšanas zīmēm. Šīs vietas nodrošina primāro aizsardzību ārkārtas situācijās, taču tās nav bumbu patvertnes. Šobrīd ir marķēti aptuveni **210 publisko patvertņu vietas ar kopējo ietilpību aptuveni 160 000 cilvēku**, un šis process turpinās. Publiskās patvertņu vietas ir marķētas un uzskaitītas atbilstoši [Igaunijas teritoriālajām vienībām](#), kā arī tās ir atzīmētas [kartē](#).

Bumbu patvertnes kā civilās aizsardzības elements NATO, Eiropas Savienības un Eiropas Ekonomikas zonas valstīs

Ar marķēšanu saistītos izdevumus (ēkas izvēle, pārbaude, vienošanās ar īpašnieku un marķēšana) sedz Glābšanas dienests, kā arī tam tiek atvēlēts papildu finansējums no valsts budžeta. Nākamajiem četriem gadiem valsts aizsardzības spēju, tostarp civilās aizsardzības pasākumu, attīstīšanai ir [piešķirti](#) 32 miljoni *euro*.

Kiprā civilo aizsardzību un patvertņu būvniecību nosaka [likums](#). Patvertņu būvniecība ir īstermiņa civilās aizsardzības pasākumu pamatā. Patvertņu izveides programma ir samērā jauna – tās īstenošana tika uzsākta vien 1999. gadā. **Pirmajā tās fāzē tika veikta pazemes patvertņu būvniecība lielās atklātās platībās**, kas šim nolūkam speciāli tika atsavinātas. **Otrā fāzē, kas tiek īstenota pašlaik, paredz patvertņu izveidi esošajos dzīvojamo māju pagrabos un citās ēkās un būvēs**. Patvertņu izveidei piemērotie pagrabi var tikt atsavināti no to īpašniekiem. Par šo procesu atbildīgā iestāde ir [Kipras Iekšlietu ministrijas Civilās aizsardzības departaments](#), kura pamatuzdevums ir iedzīvotāju aizsardzība. Iestāde atbild par reaģēšanu uz dabas vai cilvēka radītām katastrofām, kas var apdraudēt cilvēku dzīvību un labklājību vai radīt plašu postījumu salas videi un dabas resursiem. Tāpat iestāde atbild par civiliedzīvotāju aizsardzību bruņotu konfliktu laikā. Civilās aizsardzības departamenta **pasākumi ietver virkni darbību katastrofu novēršanai, reaģēšanai, stratēģiskajai plānošanai, iedzīvotāju izglītošanai un katastrofu seku mazināšanai**.

Kiprā netiek izdalīti dažādi patvertņu veidi. Īslaicīgām patvertnēm **civiliedzīvotājiem jāizmanto dzīvojamo māju pagrabi vai citas tam piemērotas ēkas. Pašlaik visā salā ir vairāk nekā 2000 patvertņu**. Speciāli pasākumi bumbu patvertņu izbūves finansēšanai Kiprā netiek īstenoti. Nepieciešamās izmaiņas vai papildinājumi, vai **patvertņu izmantoto teritoriju uzturēšana tiek pilnībā finansēta no valsts budžeta civilajai aizsardzībai**.

Lietuvā civilo aizsardzību regulē [likums](#). **Ņemot vērā ģeopolitisko situāciju, Lietuvas Iekšlietu ministrija 2022. gadā izstrādāja Civilās aizsardzības stiprināšanas koncepciju līdz 2030. gadam, nosakot vadlīnijas civilās aizsardzības sistēmā iesaistīto institūciju un dienestu sadarbībai, kā arī nolūkā stiprināt spējas, lai rīkotos ārkārtas situācijās, sagatavoties iedzīvotāju brīdināšanai un evakuācijai, kā arī nodrošināt sabiedrības izglītošanu civilās aizsardzības jautājumos**. Viena no koncepcijā noteiktajām prioritātēm ir patvertņu tīkla attīstība, un pašvaldībām ir sagatavoti [ieteikumi](#) patvertņu apzināšanai un marķēšanai ar atpazīšanas zīmēm. **Pašlaik Lietuvā ir vairāk nekā 3000 patvertņu, kas spēj uzņemt 29 % valsts iedzīvotāju. Mērķis ir panākt, lai šis rādītājs sasniegtu 50 %**.

Dažādu iesaistīto pušu kompetence attiecībā uz civilās aizsardzības būvju uzturēšanu un celtniecību ir noteikta [Krīžu pārvaldības un civilās aizsardzības likumā](#). [Prasības](#) attiecībā uz patvertņu un kolektīvās aizsardzības ēku celtniecību vai ierīkošanu nosaka valdība un tās pilnvarotās institūcijas, savukārt pašvaldību līmenī tiek noteikta kolektīvās aizsardzības būvju nepieciešamība, to sertifikācija un sagatavošana ekspluatācijai. Civilās aizsardzības būves ietver slēptuves, kas nodrošina valsts un pašvaldību institūciju darbību ārkārtas situāciju laikā, kā arī kolektīvās aizsardzības būves un patvertnes.

Patvertņu būvniecību regulē 2024. gada 28.februāra [noteikumi](#) attiecībā uz to būvniecības tehniskajām prasībām, kas paredz, ka **gan sabiedriskās, gan dzīvojamās jaunceltnes jāapriko ar patvertnēm, kuras spēj uzņemt vismaz 60 % no attiecīgās ēkas iedzīvotājiem vai apmeklētājiem**. To izbūve ir obligāta, ja dzīvojamai ēkai ir vairāk nekā pieci stāvi vai ja sabiedrisko ēku vienlaikus apmeklē vairāk nekā 100 cilvēku (šis nosacījums neattiecas uz reliģiskajām celtņiem). Paredzēts arī, ka dzīvojamo ēku renovācijas laikā būs iespējams pretendēt uz valsts [finansiālu](#) atbalstu pagrabu un noliktavu pārbūvei par patvertnēm, tomēr vecākās ēkās tas varētu būt grūti izdarāms.

Norvēģijā informācija par bumbu patvertnēm (*tilfluktsrom*) civiliedzīvotājiem ir plaši [pieejama](#). Patvertnes ir pastāvīgas aizsargtelpas, kas spēj samazināt militāru un nemilitāru apdraudējumu gadījumā nodarīto postījumu apjomu. Patvertņu būvniecību Norvēģijā reglamentē [noteikumi par patvertnēm](#). **Norvēģijā ir gandrīz 20 000 patvertņu, kurās ir vietas nedaudz vairāk kā 2,5 miljoniem cilvēku** (iedzīvotāju [kopskaits](#) valstī pārsniedz 5,5 miljonus). **Ir aptuveni 19 000 privātu telpu ar aptuveni 2,2 miljoniem vietu un aptuveni 600 sabiedrisko telpu ar 300 000 vietu**. Patvertnēm jābūt gatavām lietošanai 72 stundu laikā kopš brīdinājuma saņemšanas. Norvēģijā privātās patvertnes visbiežāk ir [izvietotas](#), piemēram, biroju ēkās, skolās, pirmsskolas izglītības iestādēs, daudzdzīvokļu mājās, biroju ēkās, tirdzniecības vietās un viesnīcās. Privāto patvertņu lielums ir pielāgots tam cilvēku skaitam, kas parasti uzturas attiecīgajās ēkās. Līdz ar to cilvēkiem, kuri parasti uzturas ārpus attiecīgajām ēkām, tiek ieteikts patvertni rast citviet. Privātās patvertnes tiek būvētas par attīstītāja līdzekļiem, savukārt ēkas īpašnieka atbildībā ir patvertnes uzturēšana, sagatavošana lietošanai un atbilstoša ekspluatācija.

Bumbu patvertnes kā civilās aizsardzības elements NATO, Eiropas Savienības un Eiropas Ekonomikas zonas valstīs

Norvēģijā par publisko un privāto patvertņu uzraudzību atbild [Civilās aizsardzības un ārkārtas situāciju plānošanas direktorāts](#). Patvertņu telpām noteiktie standarti atšķiras, ņemot vērā, ka to būvniecība var būt notikusi saskaņā ar atšķirīgiem noteikumiem. Regulāri izmantotās patvertnes parasti ir labākā stāvoklī nekā tās telpas, kuras tiek izmantotas tikai sporādiski vai netiek izmantotas vispār. Norvēģijas valdība ir lēmusi, ka bumbu patvertnes ir jā saglabā un jā uztur. **Ir izveidota [karte](#), kur atzīmētas pieejamās patvertnes visā Norvēģijas teritorijā.**

Polijas normatīvajā regulējumā līdz šim nav izdalīta iestāde vai institūcija, kuras pienākumos būtu patvertņu uzturēšana, uzskaitīšana, to izmantošanas plānošana vai sagatavošana. 2023. gadā [Iekšlietu un pārvaldības ministrija](#) (*Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji*) sagatavoja valdības [noteikumu projektu](#) par **tehniskajiem nosacījumiem, lietošanas noteikumiem, pārbaudēm un reģistrāciju tādu ēku objektiem, kas ir iedzīvotāju koplietošanas aizsargbūves un kalpo valsts drošībai vai aizsardzībai**. Projektā ir ietverti sistēmiski risinājumi, lai radītu apstākļus kolektīvo aizsardzības objektu uzturēšanai, modernizācijai, paplašināšanai un būvniecībai. Tie ir salāgoti ar paredzamajām izmaiņām civilās aizsardzības un dabas katastrofu pārvaldības noteikumos.

Polijā par civilo aizsardzību atbild [Valsts ugunsdzēsības dienests](#), un šī dienesta vadītājs pilda arī civilās aizsardzības ģenerāldirektora pienākumus.

Saskaņā ar 2022. gada jūnijā publicētajiem [datiem](#) Polijā ir **62 000 patvertņu, kas nodrošina vietu 1,3 miljoniem cilvēku jeb vien aptuveni 3 % no iedzīvotāju kopskaita**. 2023. gada oktobrī valsts ugunsdzēsības dienests veica pārbaudi objektos, kas varētu kalpot par aizsargbūvēm. Visā valstī ir **identificētas**:

- ♦ **224 113 ārkārtas patveršanās vietas;**
- ♦ **10 622 aizsargbūves, tostarp 903 būves, kas atbilst patvertņu prasībām, un 8719 slēptuves.**

Identificēto aizsargbūvju finansēšanas avots to uzturēšanai ir atkarīgs no veida, kā arī no tā, vai būve pieder valstij, pašvaldībai vai privātpersonai. Turklāt saskaņā ar 2023. gadā veiktajiem grozījumiem [būvniecības](#) normatīvajā regulējumā kopš 2023. gada privātpersonas ir tiesīgas būvēt patvertnes savā piemājas teritorijā, to saskaņojot paziņojuma formā, t. i., **nav nepieciešama būvniecības atļauja**.

Rumānijā civilo aizsardzību reglamentē [likums](#). Tajā noteikts, ka iedzīvotāju un valsts kultūras mantojuma aizsardzībai no gaisa uzbrukuma sekām tiek izveidota valsts patvertņu sistēma, kas ietver **patvertnes valsts katastrofu pārvaldības sistēmas komandpunktiem, pašvaldību pārvaldītas publiskās civilās aizsardzības patvertnes un privātās ēku īpašnieku patvertnes**. Par civilo aizsardzību Rumānijā atbild [Iekšlietu ministrija](#). Ir izstrādāti kritēriji, kas nosaka civilās aizsardzības patvertņu obligāto projektēšanu un realizāciju jaunajām būvēm. Publiskās civilās aizsardzības patvertnes periodiski pārbauda profesionālo ugunsdzēsības dienestu specializētais personāls; šo patvertņu īpašniekiem un lietotājiem ir pienākums ievērot noteikumus un īstenot pasākumus patvertņu un to inženierkomunikāciju uzturēšanai darba kārtībā. Patvertņu būvniecība tiek veikta saskaņā ar mobilizācijas plāniem. Pašlaik norisinās [bumbu patvertņu būvniecība](#) valsts robežās ar Ukrainu tuvumā.

Slovākijā civilo aizsardzību reglamentē [likums](#). Atbildīgās iesaistītās puses civilās aizsardzības jomā ir Iekšlietu ministrija un pašvaldības. 2024. gada sākumā tika izstrādāts un apstiprināts visaptverošs krīzes pārvaldības procesu un procedūru [ietvars](#), kas paredz jaunas Iekšlietu ministrijas struktūrvienības (Krīzes pārvaldības biroja) izveidi. Šīs struktūrvienības pārziņā būs viss ārkārtas situāciju pārvaldības cikls valstī, tostarp profilakse, sagatavošanās un seku likvidēšana.

Slovākijā ir apmēram 1500 gāzizturīgu patvertņu, no kurām aptuveni ceturtdaļa atrodas galvaspilsētā, savukārt pārējās ir samērā vienmērīgi izvietotas pa citām Slovākijas pilsētām. Šo patvertņu kopējā ietilpība ir paredzēta aptuveni 250 000 cilvēkiem. Civiliedzīvotājiem ir paredzētas arī tā dēvētās vienkāršās patvertnes, kuras iedzīvotāji savās ģimenes mājās vai citās ēkās būvē paši. Vietējās pašvaldības uztur reģistrus par patvertnēm savā administratīvajā teritorijā.

Slovākijā civilās aizsardzības būvju būvniecību reglamentē Iekšlietu ministrijas [noteikumi](#) par būvniecības tehnisko prasību un civilās aizsardzības objektu tehnisko nosacījumu nodrošināšanas kārtību. Saskaņā ar šiem noteikumiem civilās aizsardzības objekti ir aizsargkonstrukcijas un būves vai to daļas, kas paredzētas civilās aizsardzības uzdevumu izpildei un ietver visu kategoriju un veidu aizsargtelpas un patvertnes.

Slovēnijā patvertņu definējumu, veidu un funkciju, kā arī to uzturēšanu un izmantošanu reglamentē [Likums par aizsardzību pret dabas un citām katastrofām](#), un **pašvaldības uztur patvertņu reģistru**.

Patvertnes tiek būvētas militāro draudu gadījumiem civiliedzīvotāju aizsardzībai. Atkarībā no izturības pakāpes tās klasificē kā pamata aizsardzības un papildu aizsardzības patvertnes. **Patvertņu būvniecības un uzturēšanas noteikumos konkrētizētas vietas un būves Slovēnijā, kur ir jābūvē pamata aizsardzības būves, kā arī ietverti to būvniecības un uzturēšanas nosacījumi**. Pamata aizsardzības būves jābūvē noteiktos pilsētu un citu apdzīvoto vietu rajonos ar iedzīvotāju skaitu, kas pārsniedz 10 000, un būvju īpašniekiem ir pienākums tās uzturēt un atbildīgi izmantot. Tāpat viņiem vienreiz 10 gados jāsaņem apliecinājums par patvertnes atbilstību prasībām. Šo apliecinājumu izsniedz organizācija, kuras kompetencē ir patvertnes tehniskās piemērotības uzraudzība. To paredz [noteikumi](#) par patvertņu un pagaidu patvertņu tehniskajiem standartiem. Būves īpašniekam vai apsaimniekotājam jāuzglabā patvertnes uzturēšanas žurnāls, kurā iekļauta informācija par patvertnes īpašnieku vai apsaimniekotāju, veiktajiem uzturēšanas darbiem, konstrukcijas stabilitātes un citām pārbaudēm, kā arī īstenotajiem pasākumiem konstatēto trūkumu novēršanai. Patvertņu uzraudzību un kontroli veic Slovēnijas Republikas aizsardzības pret dabas un citām katastrofām [inspekcija](#). **Patvertņu būvniecību un uzturēšanu finansē attiecīgi vai nu Aizsardzības ministrija no valsts budžeta līdzekļiem, vai arī vietējā pašvaldība atkarībā no tā, vai tām ir valsts vai vietēja nozīme.**

Somijas civilās aizsardzības pasākumus pārvalda un koordinē [Iekšlietu ministrija](#), savukārt par pasākumu norisi ir atbildīgs [Glābšanas dienestu departaments](#) (*Sisäministeriön pelastusosasto*). Departamentam pakļauto glābšanas dienestu darbību nosaka [normatīvais regulējums](#). [Dienestu pārziņā](#) ir ar civilo aizsardzību saistītie uzdevumi valsts, reģiona un vietējā līmenī. Somijā aizsardzība apvieno bruņotos spēkus un civiliedzīvotājus visaptverošās aizsardzības (*total defence*) pieejā drošībai, atturot potenciālo agresoru no uzbrukuma. Civilās aizsardzības [patvertnes](#) valstī tiek būvētas kopš 20. gadsimta 30. gadiem.

2017. gadā valdības izstrādātā [Sabiedrības drošības stratēģija](#) paredz, ka civilās aizsardzības mērķis ir aizsargāt iedzīvotājus negadījumos un citās bīstamās situācijās, nepieļaujot cilvēku dzīvību zaudēšanu. Bruņotu konfliktu laikā iedzīvotājus paredzēts pārvietot uz civilās aizsardzības patvertnēm, nodrošinot maksimālu aizsardzību. **Bumbu patvertņu būvēšana arī nākotnē paredzēta kā galvenais civilās aizsardzības elements, gatavojoties militāriem draudiem.**

2022. gada novembrī Iekšlietu ministrija sāka realizēt pētniecības projektu par civilās aizsardzības patvertnēm. [Projekta](#) ietvaros tika pētīts objektu pašreizējais stāvoklis, kā arī analizēta nepieciešamība tos pilnveidot. Tika arī izstrādāti atbilstoši priekšlikumi.

Aktuālie dati par civilās aizsardzības patvertņu skaitu ir balstīti uz Glābšanas dienesta departamenta apstiprināto [informāciju](#). **2022. gada beigās Somijā bija 50 500 civilās aizsardzības patvertņu ar 4,8 miljoniem vietu** (Somijas iedzīvotāju [skaits](#) ir aptuveni 5,6 miljoni). Pašlaik šis novērtējums ir pārskatīts, un patvertņu kopskaits ir nedaudz mazāks, savukārt tajās pieejamo vietu skaits – lielāks. Laikposmā no 2017. gada līdz 2021. gadam tika uzbūvētas aptuveni 800 civilās aizsardzības patvertnes, radot vairāk nekā 100 000 jaunu patvertēšanu vietu.

Somijā nav vienas iestādes, kas būtu atbildīga par civilās aizsardzības patvertņu būvniecību, jo **noteikumi par patvertņu būvniecību paredz pienākumu patvertnes iekļaut jaunas ēkas būvniecības procesā**. Pašvaldības izsniedz atļauju civilās aizsardzības patvertnes būvniecībai vienlaikus ar atļauju pārējās ēkas būvniecībai. Par būvniecības un uzturēšanas izmaksām atbildīgs ir tās īpašnieks. [Glābšanas likumā](#) noteikts, ka civilās aizsardzības patvertnes jābūvē uz vismaz 1200 kvadrātmetru liela zemesgabala, uz kura pastāvīgi uzturas cilvēki, tātad ne visos īpašumos. Tas jā dara vienlaikus ar citiem celtniecības darbiem, un ar tiem saistītās izmaksas sedz attīstītājs. Rūpnieciskajā celtniecībā tās platības robežvērtība, uz kuras noteikti jāatrodas bumbu patvertnēm, ir 1500 kvadrātmetru. Vairākums patvertņu (aptuveni 85 %) ir privātas – veidotas no dzelzsbetona, piebūvētas dzīvojamām un komercietpām un atrodas pie konkrētā mājokļa. Tiek izmantotas arī pamatiežu klintī iebūvētas patvertnes, kuras koplieto vairākos īpašumos dzīvojošie. Civilās aizsardzības patvertnes aprikojums jāpārbauda un to apkope jāveic vismaz reizi 10 gados.

Aptākļos, kad patvertnes nav nepieciešams izmantot to primārajam mērķim, tās tiek izmantotas arī citiem mērķiem, piemēram, atpūtai vai kā noliktavas. Tās var izmantot arī kā sporta un atpūtas telpas vai automašīnu novietnes. Arī metro stacijas Helsinkos *Sörnäinen* un *Ruoholahti* ir aprīkotas ar civilās aizsardzības iekārtām, kas nozīmē, ka nepieciešamības gadījumā tās var izmantot kā publiskas civilās aizsardzības patvertnes. Šāds risinājums rada zināmus ieguvumus, piemēram, telpu regulāra izmantošana ļauj laikus konstatēt ar objekta uzturēšanu saistītas vajadzības.

Patvertnēm pastāvīgi jābūt uzturētām darba kārtībā un **72 stundu laikā ir jānodrošina iespēja tās atbrīvot un sagatavot lietošanai primārajam mērķim.**

Parasti **mazstāvu dzīvojamajos rajonos un lauku apvidos nav civilās aizsardzības patvertņu.** Šajos apvidos iestādes par iedzīvotāju aizsardzību ārkārtas situācijā gādā, piemēram, pārvietojot iedzīvotājus vai sniedzot norādes par to, kuru patvertni tuvumā esošā apvidū nepieciešamības gadījumā iespējams izmantot. Civilās aizsardzības patvertnes **galvenokārt ir paredzētas izmantošanai militāra apdraudējuma laikā vai situācijā, kad pastāv tā draudi.** Paredzēts, ka tās netiku izmantotas apstākļos, kad nepieciešama sevišķi ātra reaģēšana, piemēram, ķīmisko avāriju gadījumā, ņemot vērā to, ka patvertnes nav sagatavojamas lietošanai pietiekami operatīvi. Daudzās situācijās par pietiekamu drošības pasākumu tiek uzlūkota uzturēšanās iekštelpās. Galvaspilsētā Helsinkos ir izstrādāta [interaktīva karte](#), kurā, norādot savu atrašanās vietu, pieejama informācija par tuvāko patveršanās vietu, kā arī izveidota detalizēta [biežāk uzdoto jautājumu](#) un atbilžu sadaļa.

Publiskās civilās aizsardzības patvertnes ir pašvaldības būvētas pazemes patveršanās vietas, kas paredzētas cilvēkiem, kuri dzīvo, strādā vai uzturas tās teritorijā. Piemēram, [Helsinkos](#) ierīkotas pilnībā funkcionējošas pazemes patvertnes, kas var aizsargāt iedzīvotājus kodoluzbrukuma gadījumā. Koplietošanas civilās aizsardzības patvertnes ir vairākiem īpašumiem kopīgi būvētas un paredzētas šo īpašumu darbinieku vai iedzīvotāju lietošanai. **Somijā civilajā aizsardzībā glābšanas dienesti sadarbojas ar privātpersonām un ar civilās aizsardzības pasākumiem saistītos uzdevumus pilda liels skaits speciāli apmācītu brīvprātīgo palīgu.**

Šveicē ir spēkā striktas civilās aizsardzības prasības. Federālais likums par civilo aizsardzību ([60. p.](#)) nosaka to, ka ikvienam iedzīvotājam jānodrošina patveršanās vieta patvertnē netālu no viņa dzīvesvietas. Jau kopš 1960. gada pienākums to nodrošināt ir pašvaldību atbildībā. [Federālais civilās aizsardzības birojs](#) izstrādā juridisko un tehnisko pamatu aizsardzības infrastruktūras plānošanai, būvniecībai un uzturēšanai. Katrs no 26 Šveices kantoniem, kas ir otrā līmeņa administratīvais iedalījums, koordinē, apstiprina, finansē un uzrauga būvniecības un tehniskos infrastruktūras pasākumus, kā arī apstiprina aizsargbūvju elementus, kurām nepieciešama pārbaude. Par patvertņu būvniecības kontroli atbild kantoni. Patvertņu būvniecības, aprikošanas un uzturēšanas izmaksas sedz paši mājokļu īpašnieki. Vietās, kur patvertņu ir pārāk maz, par patvertņu būvniecību, aprikošanu un uzturēšanu atbild pašvaldības. Atsakoties izbūvēt patvertni (piemēram, būvprojekta apjoma dēļ), ēkas īpašniekam ir jāmaksā tā dēvētā aizvietošanas maksa (*Ersatzbeiträge*), par kuru tiek finansēta publisko patvertņu būvniecība vietās, kur patvertņu skaits ir nepietiekams ([61. p.](#)).

Šveicē pašlaik ir pieejamas aptuveni **365 000 privāto patvertņu, 320 kultūras vērtību patvertņu un 1700 publisko patvertņu ar aptuveni deviņiem miljoniem patveršanās vietu**, kas ir pat vairāk nekā valsts iedzīvotāju [kopskaits](#) (aptuveni [8,9 miljoni](#)). Vienlaikus tiek ņemtas vērā reģionālās atšķirības. Kopumā uzmanība vairs netiek koncentrēta uz patvertņu būvniecību, bet gan uz esošās infrastruktūras saglabāšanu un uzturēšanu. Nozīmīgākie veiktie pasākumi šajā kontekstā ir patvertņu periodiska pārbaude, regulāra to apkope un atjaunošana. Pārbaudes un apkopes ir noteiktas federālajās direktīvās.

Šveicē tiek atsevišķi izdalītas [patvertnes un aizsargkonstrukcijas](#):

- ♦ **patvertnes un telpas**, kuru galvenais mērķis ir aizsargāt iedzīvotājus un nodrošināt civilās aizsardzības resursu gatavību bruņota konflikta laikā it īpaši gadījumos, kad tiek izmantoti masu iznīcināšanas ieroči. Katram iedzīvotājam bruņota konflikta gadījumā jābūt garantētai patvertnei netālu no viņa dzīvesvietas;
- ♦ **kultūras vērtību patvertnes**: kantonu pārvaldes var noteikt pienākumu kultūras vērtību īpašniekiem īstenot tādus pasākumus, kas nepieciešami attiecīgo vērtību aizsardzībai. Kultūras vērtību patvertnes tiek iekārtotas muzejos, piemēram, [Šveices Nacionālajā muzejā](#), arhīvos un citviet.

Informatīvos nolūkos 2023. gadā Šveicē izdots [buklets](#) par patvertņu mērķiem, būvniecību un uzturēšanu.

Vācijā 2007. gadā noslēgtā federālās valdības vienošanās ar federālajām zemēm paredz publisko patvertņu būvniecības pārtraukšanu, un kopš 2007. gada publiskās patvertnes pakāpeniski tiek slēgtas, procesu vadot [Federālajai nekustamā īpašuma aģentūrai](#). Ņemot vērā riskus, ko rada Krievijas izraisītais karš Ukrainā, **federālā valdība ir lēmusi uz laiku apturēt atlikušo publisko patvertņu demontāžu.** Sadarbībā ar federālajām zemēm federālā valdība veic visaptverošu vēl nedeaktivizēto patvertņu inventarizāciju. **Pašlaik Vācijā ir 579 publiskās patvertnes, kā arī aptuveni 9000 privātmājās ierīkotas patvertņu.** Līdz 2009. gadam daudzfunkcionālo ēku un privātmāju patvertņu būvniecībai bija pieejams finansējums.

Saskaņā ar [konstitūcijā](#) noteikto (73. p. (1) 1. apakšpunkts) par iedzīvotāju aizsardzību pret militārajiem draudiem atbild federālā valdība. Civilā aizsardzība ir Federālā iekšlietu un sabiedrības lietu [ministra](#) un [Federālā civilās aizsardzības un katastrofu palīdzības biroja](#) pārziņā.

Vācijā tiek izdalīti vairāki patvertņu veidi. **Publiskās patvertnes ietver bumbu patvertnes** – gan virszemes, gan pazemes bunkurus, kā arī iepriekš izbūvētas tuneļu sistēmas, kas celtas, lai Otrā pasaules kara laikā aizsargātu iedzīvotājus no gaisa uzbrukumiem. Turklāt, sākot no 20. gadsimta 60. gadu vidus, īpaši metropoles teritorijās, ir **būvētas vai rekonstruētas daudzfunkcionālas ēkas, piemēram, pazemes autostāvvietas vai dzelzceļa stacijas, kas izmantojamas arī kā patvertnes**. Kopumā bijušajā Rietumvācijā bija aptuveni 2000 publisko patvertņu. Pēc Vācijas apvienošanās patvertnes Austrumvācijas zemēs netika iekļautas esošajā publisko patvertņu uzskaitē.

Zviedrijā patvertņu (*skyddsrum*) būvniecību regulē speciāls [likums](#) un Aizsardzības ministrijas [noteikumi](#). Detalizētāk šis jautājums ir reglamentēts Plānošanas un būvniecības [likumā](#) un administratīvajos noteikumos par patvertņu sertifikāciju, būvniecību, aprīkošanu, izmantošanu un pārbaudi.

Patvertņu būvniecība valstī kopš 1938. gada tiek īstenota nepārtraukti. 2002. gadā tika nolemts pārtraukt to aktīvu būvniecību, taču 2017. gadā valdības uzdevumā sagatavotajā [Zviedrijas Civilās aizsardzības aģentūras \(MSB\) ziņojumā par valsts gatavību karam konstatēts, ka esošais patvertņu skaits ir nepietiekams, un ieteikts veidot papildu patvertnes](#).

2021. gadā civilajai aizsardzībai tika atvēlēts papildu viens miljards Zviedrijas kronu (apmēram 85 miljoni *euro*), un paredzēts, ka turpmākajos gados finansējums pakāpeniski palielināsies – kopumā par 4,2 miljardiem kronu laikposmā līdz 2025. gadam. Vienlaikus valdība ir izvirzījusi uzdevumu lietpratējiem [izvērtēt](#), kā nākotnē Zviedrijas teritorijā būtu optimāli jāveido civiliedzīvotāju fiziskā aizsardzība pret tiešām karadarbības sekām. Izpētes rezultātā tapušajā ziņojumā par [civiliedzīvotāju aizsardzības stiprināšanu paaugstinātas gatavības situācijā](#) **piedāvāts īstenot vairākus pasākumus, kas saistīti ar patvertnēm un telpām iedzīvotāju aizsardzībai:**

- ♦ **izstrādāt jaunu likumu par patvertnēm un citām aizsargājamām teritorijām.** Tiek rosināts jauns atbildības dalījums un aktualizēts patvertņu regulējums;
- ♦ **stiprināt MSB lomu**, paredzot, ka tai tiek piešķirtas plašākas pilnvaras, lai nodrošinātu vienmērīgas kvalitātes prasības un atbildību patvertņu izveidē un uzturēšanā;
- ♦ **kontrolēt patvertnes, kas pieder pašvaldībām.** Ierosināts noteikt pašvaldību atbildību par patvertņu kontroli un pienākumu informēt patvertņu īpašniekus par tajās konstatētajām nepilnībām;
- ♦ **atsākt jaunu patvertņu būvniecību**, ik gadu izveidojot 25–50 jaunu patvertņu ar kopskaitā 2500–5000 vietām, šim nolūkam atvēlot galvenokārt daudzdzīvokļu māju un sabiedrisko ēku pagrabus;
- ♦ **ievieš iedzīvotāju aizsardzībai paredzēto telpu sistēmu.** Lai strauji palielinātu aizsardzības iespējas, tiek ierosināta šim mērķim paredzēto telpu sistēmas izveide. Par šādām telpām varētu kalpot pagrabi, tuneļi vai citas aizsardzībai piemērotas esošās telpas;
- ♦ **noteikt pašvaldībām pienākumu informēt** iedzīvotājus un ēku īpašniekus par patvertņu un aizsardzībai paredzēto telpu pieejamību un izmantošanu;
- ♦ **skaidrot atbildības dalījumu**, nosakot, ka par patvertņu sagatavošanu un uzturēšanu būtu atbildīgs tās īpašnieks vai pārvaldnieks;
- ♦ **paredzēt iespēju pieņemt lēmumu par patvertņu slēgšanu.** Tiek ierosināts lemt par prasībām neatbilstošu patvertņu slēgšanu, kā arī par iespēju saņemt kompensāciju par jaunu patvertņu izbūvi;
- ♦ **modernizēt patvertnes.** Tiek ierosināts īstenot pakāpenisku speciālo patvertņu modernizācijas procesu, tam atvēlot atbilstošu valsts budžeta finansējumu, savukārt personāla un atbilstošo darbību nodrošināšanu atstājot pašvaldību pārziņā.

Zviedrijā [apsekots](#) aptuveni **65 000 patvertņu ar vietu skaitu aptuveni septiņiem miljoniem cilvēku, un tas nav pietiekami visiem valsts iedzīvotājiem** (iedzīvotāju [kopskaits](#) valstī ir vairāk par 10,5 miljoniem). Tās izbūvētas pēdējo 80 gadu laikā un [nodrošina](#) patvertēšanai apmēram 70 % iedzīvotāju. Ja patvertnes jāizmanto kara laikā vai ja valdība apdraudējuma gadījumā ir izsludinājusi paaugstinātu gatavības stāvokli, tām jābūt pieejamām lietošanai divu dienu laikā. Patvertnes atrodas dažādu veidu, piemēram, dzīvojamās un rūpniecības, ēkās. Noteikts, ka ikvienam patvertnē esošajam cilvēkam jānodrošina vismaz 0,75 kvadrātmetru platība un telpām jābūt aprīkotām ar ūdensapgādi, siltumapgādi, sanitārajiem mezgliem un ventilāciju. Uzturēšanās tajās paredzēta vismaz 72 stundas, un tām jābūt projektētām tā, lai kalpotu 50 gadus. Pieejama patvertņu uzraudzības un kontroles [rokasgrāmata](#).

Valstis, kurās bumbu patvertnes tiek identificētas kā civilās aizsardzības elements

Čehijā par civilo aizsardzību atbild Iekšlietu ministrija un [Ugunsdzēsības dienesta direktorāts](#). Iedzīvotāju aizsardzību regulē [likums](#). Lielākā daļa patvertņu Čehijā [būvētas](#) laikposmā no 1950. gada līdz 1980. gadam. Čehijā kā improvizētas patvertnes iespējams izmantot pazemes transporta struktūras, proti, metro sistēmu 332 000 cilvēku aizsardzībai un Strahovas tunela aizsardzības sistēmu, kur iespējams patverties 15 000 cilvēku. Prāgā kopā pieejamas 768 patveršanās vietas. No tām 438 patvertnes ir pašvaldības pārziņā – patveršanās iespēja ir nodrošināta zem daudzstāvu dzīvojamām ēkām, 91 izglītības iestādē, kā arī 239 citās vietās. 2018. gada [aplēses](#) liecina, ka Prāgā nepieciešamības gadījumā būtu iespējams nodrošināt patveršanos apmēram 60 % pilsētas iedzīvotāju. **Pēc 2022. gada veiktā patvertņu [apsekojuma](#) Ugunsdzēsības dienesta direktorāts paziņoja, ka vairākums iepriekš būvēto patvertņu nav izmantojamas un ieteicamais patveršanās veids ir improvizētās patvertnes.**

Civilās aizsardzības sistēmu **Horvātijā** regulē [likums](#). Par civilās aizsardzības jomu atbildīgā iestāde ir [Iekšlietu ministrija](#). Kopš 2015. gada likumā noteikts, ka "pašvaldības savā administratīvajā teritorijā esošās publiskās patvertnes pārņem savā pārziņā un uzturēšanā". Līdz ar to **publisko patvertņu pārvaldīšana un uzturēšana ir nodota pašvaldību un reģionālo teritoriālo vienību kompetencē**. Papildus tam atcelti noteikumi par pilsētām un apdzīvotām vietām, kur jābūvē patvertnes un citas aizsargbūves, patvertņu izbūves tehniskajām prasībām, patvertņu uzturēšanu un iznomāšanu. Tas nozīmē, ka līdz ar šā [likuma](#) spēkā stāšanos **pienākumi plānot, projektēt un būvēt jaunas patvertnes vairs nav saistoši**.

Tomēr būvniecības [likums](#) tiešu draudu gadījumā, piemēram, izceļoties dabas katastrofām, kara postījumiem vai citu veidu postījumiem, to norises laikā un pēc tam ļauj steidzami būvēt vai atjaunot ēkas, kuru mērķis ir aizsargāt pret šādu notikumu ietekmi. Tā kā patvertnes Horvātijā pieder dažādām juridiskajām vienībām, publiski nav pieejami precīzi dati par patvertņu kopējo skaitu un apsaimniekošanas struktūru. Tāpat kopš 2015. gada izmaiņām normatīvajā regulējumā valstī nav noteiktas stratēģijas attiecībā uz jaunu patvertņu būvniecību vai esošo uzturēšanu.

Ziemeļmaķedonijā atbilstoši Glābšanas un aizsardzības [likumam](#) **patvertnes valsts mērogā tiek plānotas saskaņā ar valdības un pašvaldību glābšanas un aizsardzības pasākumu programmām, un tās tiek iekļautas pilsētībūvniecības plānos**. Valdība, izdodot attiecīgu normatīvo aktu, reglamentē valsts patvertņu būvniecības kārtību, jau uzbūvētu patvertņu un citu aizsargbūvju uzturēšanu un izmantošanu, kā arī nosaka nepieciešamo patvertņu skaitu.

Valsts patvertnes ir uzbūvētas pamata aizsardzības funkciju nodrošināšanai nolūkā sekmēt noturību pret apdraudējumiem atbilstoši [Valsts aizsardzības un glābšanas direkcijas](#) tehniskajiem normatīviem valsts patvertņu būvniecībai. Publiski nav pieejama informācija par valsts patvertņu vai pagaidu patvertņu skaitu, kā arī to veiktspēju. Patvertņu uzturēšanai, izņemot regulāro apkopi, pēdējā laikā nav veidotas speciālas finansējuma programmas.

Valstis, kurās bumbu patvertnes netiek izdalītas kā būtisks civilās aizsardzības elements

Francijā saskaņā ar [Francijas konstitūcijas 21. pantu](#) valsts aizsardzība ir premjerministra pārziņā. Premjerministra padotībā darbojas [Generālsekretariāts valsts aizsardzībai un drošībai](#). Tā uzdevumos ietilpst konsultatīvā funkcija lēmumu pieņemšanas procesā, kā arī dažādu politikas plānošanas dokumentu izstrāde un ieviešanas uzraudzība nolūkā nodrošināt valdības rīcības nepārtrauktību krīzes situācijās. Atšķirībā no vairākām citām Eiropas valstīm [Francijā praktiski nav bumbu patvertņu iedzīvotājiem](#). Baidoties no kodoldraudiem pēc Krievijas iebrukuma Ukrainā, **iedzīvotāju vidū pieaug pieprasījums privāto patvertņu būvniecībai**.

Grieķijā civilās aizsardzības [sistēmu](#) reglamentē Civilās aizsardzības [likums](#). Lai mazinātu katastrofu riskus, normatīvais regulējums paredz visaptverošus pasākumus, tostarp profilaktisko plānu izstrādi, sagatavošanās rīcību un reaģēšanas/atjaunošanas darbības, attiecībā uz visiem apdraudējumu veidiem. Šādu plānu izstrādē sadarbojas valsts, reģionālā un pašvaldību līmeņa pārstāvji. Iekšējās drošības [stratēģija](#) Grieķijā paredz dažādu aktuālo drošības risku izvērtējumu, taču **aktīva rīcība patvertņu izveides nolūkā nav paredzēta**.

Bumbu patvertnes kā civilās aizsardzības elements NATO, Eiropas Savienības un Eiropas Ekonomikas zonas valstīs

Īrijā civilās aizsardzības [likums](#) nosaka [Civilās aizsardzības pārvaldes](#) pienākumus civilās aizsardzības pasākumu pārvaldīšanā un pilnveidē valsts līmenī. [Civilās aizsardzības](#) pārvalde un tā nodaļas aptver visu valsts teritoriju un piesaista lielu skaitu brīvprātīgo. Īrijā bumbu patvertnes tika veidotas [Otrā pasaules kara](#) laikā, taču **mūsdienās tās nav civilās aizsardzības elements.**

Īslandē iedzīvotāju civilo aizsardzību nosaka [likums](#), taču **bumbu patvertnes tajā nav minētas kā civilās aizsardzības elements.** [Civilā aizsardzība](#) ir Tieslietu ministrijas pārziņā. Valsts ir atbildīga par civilo aizsardzību uz sauszemes, jūrā un gaisā.

Civilās aizsardzības un ārkārtas situāciju vadības departamenta pienākumos ietilpst vispārējās palīdzības nodrošināšana valsts reģioniem. Par civilo aizsardzību savā pašvaldībā sadarbībā ar attiecīgajām valsts struktūrvienībām atbild pašvaldības. Civilās aizsardzības ārkārtas situāciju pārvaldības plānošanu veic policija, ugunsdzēsības dienests, glābšanas komandas, veselības departaments, krasta apsardze, kā arī bezpeļņas organizācijas, piemēram, Sarkanais Krusts.

Kanādās [kritisko infrastruktūru](#) (KI), kam jānodrošina Kanādas iedzīvotāju veselība, drošība un ekonomiskā labklājība, kā arī valdības darbība, pārvalda [Kanādas Sabiedrības drošības departaments](#). KI ir iedalīta 10 sektoros: ūdens, drošība, veselība, finanses, transports, enerģētika un komunālie pakalpojumi, pārtika, ražošana, valdība, kā arī informācijas un sakaru tehnoloģijas.

Kanādas Nacionālajā [KI stratēģijā](#) paredzēta sadarbības veicināšana visos pārvaldes līmeņos, t. i., federālajā, provinču un pašvaldību. Papildus izstrādāts [KI Rīcības plāns](#) un dažādi zemāka līmeņa regulējumi un atbilstošas politikas, tostarp konkrētām ārkārtas situācijām, piemēram, [kodoldraudu gadījumā](#), definējot pienākumus dažādos pārvaldes līmeņos. Ņemot vērā, ka ikvienā provincē ir savs departaments ārkārtas situāciju un KI pārvaldībai, KI pārvaldība dažādās Kanādas jurisdikcijās var atšķirties. [Ontārio provincē](#) ir izstrādāta provinces ārkārtas situāciju pārvaldības stratēģija un rīcības plāns. Tajā būtisks ir krīzes pārvaldības cikls, kas paredz nepieciešamību pārliecināties, vai Ontārio iedzīvotāji krīzes laikā un pēc tās ir sagatavoti un atrodas drošībā. Pašvaldību līmenī ievēlētās amatpersonas ir [atbildīgas](#) par to, lai sagatavotos un efektīvi reaģētu ārkārtas situācijās. **Aktuālie ar KI saistītie dokumenti atsevišķi neietver regulējumu attiecībā uz bumbu patvertnēm**, bunkuriem, pagaidu patvertnēm, kas pamatots ar to, ka mazinoties kodoldraudiem pēc PSRS sabrukuma, tādas būves kā bumbu patvertnes atvēlētās vietējo iedzīvotāju vajadzībām, piemēram, ierīkojot tajās muzejus.

Lihtenšteinā civilo aizsardzību regulē [likums](#) (*Bevölkerungsschutzgesetz*), nosakot sabiedrības aizsardzības pasākumu sagatavošanu un izpildi. [Civilās aizsardzības birojs](#) (ABS) valsts līmenī ir atbildīgs par Lihtenšteinas iedzīvotāju aizsardzību pret katastrofām un ārkārtas situācijām. **Bumbu patvertnes netiek minētas kā civilās aizsardzības elements.**

Luksemburgā civilās aizsardzības jautājumi ir [Iekšlietu ministrijas](#) pārziņā. [Likums](#) par civilās aizsardzības organizēšanu paredz, ka ministrs izveido [Augstāko padomi](#) civilās drošības jautājumos, kuras uzdevums ir sniegt atzinumus par visiem jautājumiem, kas saistīti ar civilo aizsardzību valstī. Kopš 2018. gada visas valsts glābšanas dienesta nacionālās struktūrvienības ir apvienotas vienā publiskā struktūrā – [Lielhercoga ugunsdzēsības un glābšanas korpusā](#) (CGDIS). Aktuālās valsts aizsardzības [vadlīnijas](#) 2035. gadam kontekstā ar Krievijas izraisīto karu Ukrainā paredz Luksemburgā pilnveidot aizsardzības politiku, taču ne [likumā](#), ne [vadlīnijās nav norādes uz bumbu patvertņu izveidi Luksemburgas teritorijā.](#)

Nīderlandē 1986. gadā tika atcelts Civilās aizsardzības likums, kā rezultātā valstī vairs **nav publisku pretgaisa uzbrukuma patvertņu vai bunkuru**, ko varētu izmantot ārkārtas situācijās. Tādi valstī bija izvietoti Aukstā kara laikā. 2014. gadā sagatavotajā [valsts krīzes plānā](#) kodolieroču izmantošanas un radioloģisko avāriju gadījumos aprakstīta krīzes pārvaldības organizācija, lai aizsargātos pret radiāciju.

Spānijā civilo aizsardzību reglamentē [likums](#). Civilās aizsardzības joma ir Iekšlietu ministrijas [Civilās aizsardzības un ārkārtas situāciju ģenerāldirektorāta](#) pārziņā. Valdības stratēģija attiecībā uz militāro rūpniecību **neparedz speciālu pasākumu veikšanu pretgaisa patvertņu būvniecībai vai uzturēšanai.**

Bumbu patvertnes kā civilās aizsardzības elements NATO, Eiropas Savienības un Eiropas Ekonomikas zonas valstīs

Aizsargkonstrukciju būvniecības un uzturēšanas projekti ir [Brunojuma un materiālo resursu ģenerāldirektorāta](#) un tā vadītāja, kas darbojas Aizsardzības ministrijas pakļautībā, kompetencē. **Spānijā nav speciālu noteikumu attiecībā uz civilo aizsardzību.** Vienlaikus 2005. gada Valsts aizsardzības [likumā](#) minēts: "Lai reaģētu uz krīzes situācijām vai bruņotiem konfliktiem, ir nepieciešama stabila, atbilstoša un efektīva organizācija, kur integrēti civiliedzīvotāju gatavībai nepieciešamie resursi". [Nacionālā drošības stratēģija](#) paredz popularizēt informāciju par iedzīvotāju rīcību savai aizsardzībai civiliedzīvotāju vidū, tostarp informējot un apmācot viņus.

Patvertņu kategorizācija Spānijā nav publiski pieejama, kā arī nav informācijas par to, cik liela daļa šo patvertņu ir pieejama civilajai aizsardzībai. Parasti patvertņu uzturēšana tiek finansēta no valsts vispārējā budžeta līdzekļiem, kas piešķirti Aizsardzības ministrijai.

Nav pieejama informācija par to, ka **Turcijā** norisinātos vai būtu plānota valsts bumbu patvertņu būvniecības programma. [Katastrofu un ārkārtas situāciju pārvaldes direktorāts](#) ir atbildīgs par civilās aizsardzības [stratēģiju](#) valstī. Civilās aizsardzības [likumā](#) starp organizācijas galvenajiem mērķiem minēta nepieciešamība aizsargāt civiliedzīvotāju dzīvību un īpašumu kara laikā.

Ungārijā civilā aizsardzība ir visaptveroša sociālā sistēma, kas ietver pasākumus, lai aizsargātu iedzīvotāju dzīvību dabas katastrofu vai bruņota konflikta gadījumā, nodrošinātu izdzīvošanas apstākļus un sagatavotu iedzīvotājus pārvarēt šādas katastrofas sekas. Saskaņā ar [Katastrofu pārvaldības likumu](#) civilā aizsardzība Ungārijā ir iekšlietu ministra pārziņā. 2012. gadā Ungārijā tika reorganizēta katastrofu pārvaldības joma, kas ietekmēja arī civilās aizsardzības organizāciju, un atsevišķi civilās aizsardzības virzieni attiecībā uz patvertņiem iedzīvotājiem nav ietverti aktualizētajā normatīvajā regulējumā. **Patvertņu definējums un veidi nav ietverti spēkā esošajos tiesību aktos.** Saskaņā ar Ungāriju līdz 2011. gadam spēkā esošo regulējumu tika izdalītas trīs patvertņu kategorijas:

- ♦ pastāvīgās patvertnes, kas ir speciāli būvētas aizsargbūves, paredzētas civiliedzīvotāju aizsardzībai;
- ♦ daudzfunkcionālās patvertnes, kas ir ēkas vai būves, kuras miera laikā kalpo komerciāliem, kultūras, loģistikas vai citiem mērķiem, savukārt kara laikā tās varēja tikt izmantotas kā patvertnes;
- ♦ ārkārtas situāciju patvertnes, kas ir būves vai piemēroti dabas veidojumi, kuri bruņota konflikta gadījumā sniedz ierobežotu aizsardzību pret konvencionālo ieroču ietekmi.

Saskaņā ar [Katastrofu pārvaldības likumu](#), tika izveidots [Nacionālā katastrofu pārvaldības ģenerāldirektorāts](#), kas darbojas Iekšlietu ministrijas pakļautībā un miera periodā atbild par patvertņu uzturēšanu un uzraudzību. Saskaņā ar Valsts aizsardzības [likumu](#) bruņota konflikta gadījumā patvertņu izveidošana, uzturēšana un darbība tiek uzskatīta par civilās aizsardzības uzdevumu. 20. gadsimta 80. gadu sākumā ārkārtas situācijā drošās patvertnes bija iespējams [nodrošināt](#) aptuveni četriem procentiem valsts iedzīvotāju. **Pašlaik vieta ir pieejama vien apmēram diviem procentiem iedzīvotāju.** Pašvaldību pārziņā esošās patvertnes ir nolietojušās, savukārt industriālās teritorijās izvietotās patvertnes – demontētas. Pašlaik **galvaspilsētā ir aptuveni 3300–3400 patvertņu, turklāt vairākums tiek izmantota citiem mērķiem** (piemēram, kā noliktavas vai biroji) un ietver arī nesen celtās daudzfunkcionālās būves (piemēram, pazemes autostāvvietas).

Atsauce

ECPRD, 2024. Nacionālo parlamentu sagatavotās atbildes uz Eiropas Parlamentārās pētniecības un dokumentācijas centra (ECPRD) platformā publicēto informācijas pieprasījumu *Protective structures for civil defence Request No. 5075* un *UPDATE REQUEST: Protective structures for civil defence Request No. 5759*.

Darba noformējumam izmantoti attēli no tīmekļvietnēm <https://www.flaticon.com/> un <https://freeflagicons.com/>.

Pārpublicēšanas, citēšanas vai citādas izmantošanas gadījumā atsauce uz apskatu, tā autori un Latvijas Republikas Saeimu ir obligāta. Nekomerčiālos nolūkos apskatu drīkst pārpublicēt vai citādi izmantot bez īpašas saskaņošanas ar Latvijas Republikas Saeimu un apskata autori.

Latvijas Republikas Saeima un apskata autore neuzņemas atbildību par apskatā iekļautās informācijas tālāku izmantošanu un tās radītajām sekām.

Apskats neatspoguļo Latvijas Republikas Saeimas kā likumdevēja viedokli.

Visas mantiskās tiesības uz apskatu pieder Latvijas Republikas Saeimai.

ISBN 978-9934-598-73-9